

FOGALMAK A VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK TÉMAKÖRBŐL

s.sz.	fogalom	meghatározás
1.	TERMELÉS	az anyagi javak előállításának folyamata
2.	TERMELŐERŐ	termelőeszköz + az ember a maga szaktudásával
3.	HUMÁN (emberi) ERŐFORRÁS	az ember a szaktudásával, képzettségével, tapasztalatával, alkalmazkodó- és megújulási készségével
4.	FOGYASZTÓ	az személy, aki megvásárolja a számára szükséges élelmiszereket, iparcikkeket, szolgáltatásokat
5.	GDP	(<i>gross domestic product</i>) bruttó hazai termék, ami nem más, mint az adott országban egy év alatt megtermelt, előállított új termék és a szolgáltatások összértéke
6.	GNP	(<i>gross national product</i>) bruttó nemzeti termék, ami nem tartalmazza a külföldi vállalatok által megtermelt értéket, de figyelembe veszi a hazai vállalatok által külföldön megtermelteket
7.	GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS	a GDP előző évi adatához való viszonyítás %-ban mérve
8.	A GAZDASÁG SZERKEZETE	azt mutatja meg, hogy mekkora az egyes szektorok részesedése a javak előállításában
9.	PRIMER SZEKTOR	mezőgazdaság
10.	SZEKUNDER SZEKTOR	ipar
11.	TERCIER SZEKTOR	szolgáltatás
12.	KVATERNER SZEKTOR	tudás és információs gazdaság (K+F)
13.	K+F TEVÉKENYSÉG	kutatás és fejlesztés
14.	INFRASTRUKTÚRA	azoknak a háttérfeltételeknek az összessége, melyek a gazdaság ágazatainak működéséhez, a termelés-fogyasztás folyamatához szükségesek
15.	FOGLALKOZTATÁSI SZERKEZET	azt mutatja meg, hogy mekkora arányban dolgoznak a ténylegesen munkát végző aktív keresők a gazdaság egyes ágazataiban
16.	AKTÍV KERESŐK	a ténylegesen munkát végző emberek
17.	FOGLALKOZTATÁSI ÁTRENDEZŐDÉS	az aktív keresők gazdasági ágak között mozgása
18.	GAZDASÁGI RENDSZEREK	a miből? mennyit? hogyan? termeljünk, és az előállított javakat ki kapja meg, kérdésekre az eltérő berendezkedésű társadalmakban adott különféle válaszok
19.	TRADÍCIONÁLIS GAZDASÁG	(hagyományos gazdaság), ahol a javakat a hagyomány elve alapján a közösség vezetői osztják szét (törzsi társadalmakra jellemző)

FOGALMAK A VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK TÉMAKÖRBŐL

s.sz.	fogalom	meghatározás
20.	TERVUTASÍTÁSOS GAZDASÁG	az államhatalom dönt a mit? mennyit? hogyan? termeljünk kéréséről
21.	KÖZPONTOSÍTOTT ÚJRAELOSZTÁS	a megtermelt javak állam által való összegyűjtése és újraelosztása
22.	PIACGAZDASÁG	a mit? mennyit? hogyan? termeljünk kérésére a kereslet-kínálat adja meg a választ
23.	PIAC	az a hely, ahol az árukat, javakat adják veszik
24.	PROFIT	nyereség
25.	SZABAD ÁRVERSENY	a termék árát a kereslet-kínálat szabja meg
26.	MONOPOLHELYZET	gazdasági vagy hatalmi szempontból kizárólagos jogokat és lehetőségeket biztosító helyzet
27.	KAPITALIZMUS	(<i>piacgazdaság</i>) olyan gazdasági rendszer, amelyben a termelési tényezők többségében magántulajdonban vannak, miket haszon elérésének céljából működtetnek, és ahol a termelt javak és szolgáltatások elosztását a túlnyomórészt a szabad piac határozza meg
28.	SZOCIÁLIS HÁLÓ	az államnak a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésére irányuló tevékenysége (pl.: segélyek, egészségbiztosítás, nyugdíj)
29.	KÖZSZOLGÁLTATÁS	a piac által nem működtetett, általában profitot nem termelő gazdasági tevékenységek és egyéb tevékenységek (honvédelem, közrend, oktatás, kultúra, közegészségügy, katasztrófavédelem) működtetése
30.	GAZDASÁGPOLITIKA	az állam gazdasággal kapcsolatos céljainak, eszközeinek, intézkedéseinek összessége
31.	KERESKEDELMI KAPITALIZMUS	különböző térségek közti árumozgás, melynek bevétele fedezi az előállítási, szállítási, értékesítési költségeket és profitot is termel
32.	MERKANTILIZMUS	(<i>XIV. Lajos (1643-1715) szakminisztere Colbert általa kidolgozott gazdaságpolitika</i>) törekvés a nemesfémnek az országba való behozatalára, és az onna való kiáramlásának megakadályozására
33.	IPARI KAPITALIZMUS	(<i>kb. 1780-1880-ig terjedő időszak</i>) az ipari tőke vált uralkodóvá, kialakítva ezzel a gazdaságban a szabadversenyt
34.	GYARMATI TÍPUSÚ NEMZETKÖZI MUNKAMEGOSZTÁS	
35.	NEMZETÁLLAM	olyan állam, amely népessége összetétele etnikai szempontból homogén
36.	NEMZETGAZDASÁG	nemzeti piac megteremtésével az áru, munkaerő, tőke szabad áramlás az országon belül, melyet az állam részéről védelem övez a kívülről érkező kedvezőtlen hatásokkal szemben

FOGALMAK A VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK TÉMAKÖRBŐL

s.sz.	fogalom	meghatározás
37.	PROTEKCIONIZMUS	a nemzetállamoknak a szabadkereskedelmet gátoló tevékenysége saját termékeik védelmében
38.	TÚLTERMELÉSI VÁLSÁG	a szabadversenyos kapitalizmus gyakori válsága, melynek oka a nagyarányú fölösleg termelése volt
39.	MONOPOKAPITALIZMUS	(<i>imperializmus</i>) a kapitalizmus legfelső foka, amelyet a monopóliumok uralma jellemez
40.	GYARMATI TŐKEKIVITEL	a monopolkapitalizmus gyarmatokon való befektetési kezdeményezése, melynek háttérében a gyarmatokon található olcsó munkaerő állt
41.	VILÁGGAZDASÁG	az emberiség legátfogóbb gazdasági egysége, amelyben az anyagi termelés, a szolgáltatások és a fogyasztás világszinten szerveződik
42.	VILÁGPIAC	a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokat összessége
43.	TRANSZNACIONÁLIS NAGYVÁLLALAT	(<i>TNC</i>) országhatárt átlépő nagyvállalat, mely termékeit a világgazdaságban állítja elő és a világpiacon értékesíti
44.	MULTINACIONÁLIS VÁLLALAT	(<i>multi</i>) olyan TNC, melynek tulajdonosi köre több országból származik
45.	FOGYASZTÓI TÁRSADALOM	a fejlett országok fokozott jólétben élő társadalmi, melyekre a tömegtermelés és a tömegfogyasztás jellemző
46.	CENTRUM ORSZÁGOK	azok az országok melyekben összegződik a tőke, a technika és társadalmi tudás - ide tartoznak a fejlett országok
47.	FÉLPERIFÉRIA	a centrumtól távolodva azon országok csoportja, melyek a fejlett országok számára erőforrást, piacot és terjeszkedési területet jelentenek
48.	PERIFÉRIA	a világgazdaság gazdasági és területi értelemben véve peremén levő országok összessége (<i>primitív földművelésen alapuló, a termelési módokat rossz hatásokkal alkalmazó társadalmak</i>) ide tartoznak a fejlődő országok
49.	TRIÁD	a három centrumterület, az Európai Unió, az USA és Japán összefoglaló neve
50.	GLOBALIZÁCIÓ	világméretűvé válás
51.	ANYAVÁLLALAT	az a vállalat, amely egy másik vállalatra (leányvállalat) közvetlenül befolyást gyakorol
52.	LEÁNYVÁLLALAT	olyan önálló jogi személy, amely az anyavállalattal üzleti kapcsolatban van, tőle függő helyzetben áll
53.	GLOBÁLIS VILÁGGAZDASÁG	a termelés világméretűvé válása

FOGALMAK A VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK TÉMAKÖRBŐL

s.sz.	fogalom	meghatározás
54.	OLAJÁR-ROBBANÁS	(1973) az olajtermelő országok az olaj világkereskedelmi árát drasztikusan megemelték
55.	INFLÁCIÓ	az árak általános és tartós növekedése
56.	GAZDASÁGI RECESSZIÓ	a gazdasági aktivitás visszaesése
57.	LOGISZTIKA	az alapanyag, félkész termékek elosztása, nyilvántartása
58.	ROZSDAÖVEZET	a nagy hagyománnyal rendelkező iparvidékek tönkremenetele
59.	ÚJNACIONALISTA TÖREKVÉSEK	a nemzeti érdekeket/értékeket féltése
60.	ÚJBALODALI TÖREKVÉSEK	harc a kizsákmányolás kiterjedése ellen
61.	KOMPARATÍV ELŐNY	az eltérő természeti és társadalmi feltételekből származó lehetőségek, melynek következtében az egyes országok más és más termékek előállítására szakosodtak
62.	SZABADKERESKEDELEM	semmi sem gátolja az áruk szabad áramlását
63.	VÁM	a behozott (importált) árura kiszabott adó
64.	KVÓTA	a behozatali (import) mennyiség korlátozása
65.	EMBARGÓ	kereskedelmi zárlat (politikai okokból)
66.	KÜLKERESKEDELMI MÉRLEG	az import-export aránya (behozatal-kivitel aránya) lehet: pozitív: export > import, vagy negatív: export < import
67.	CSEREARÁNYROMLÁS	az import áruk világpiaci ára emelkedik, míg az export áruk világpiaci ára stagnál vagy csökken
68.	LIBERALIZÁCIÓ	a piaci erők akadálymentes érvényesítése
69.	PRIVATIZÁCIÓ	(magánosítás) az állam csökkenti tulajdonosi szerepét a gazdaságban
70.	INTEGRÁCIÓ	egységesülés, összefonódás
71.	REGIONÁLIS GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓ	országok között létrejött gazdasági integráció
72.	PREFERENCIÁLIS ÖVEZET	a kereskedelem megkönnyítése vámkedvezményel
73.	SZABADKERESKEDELMI ÖVEZET	tagjai között nincs kereskedelmi korlátozás, külső országokkal szemben egységes vámrendszer
74.	VÁMUNIÓ	szabadkereskedelem a tagországok között, külső országokkal szemben egységes vámrendszer
75.	KÖZÖS PIAC	szabad kereskedelem, szabad munkaerő és tőkeáramlása tagországok között

FOGALMAK A VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK TÉMAKÖRBŐL

s.sz.	fogalom	meghatározás
76.	GAZDASÁGI UNIÓ	a közöspiaci feltételeken túl közös gazdaságpolitika, közös gazdasági szervezetek és közös valuta a tagországok között
77.	POLITKAI UNIÓ	a gazdasági unió feltételein túl közös politikai szervezetek a tagországok között
78.	NEOLIBERÁLIS GAZDASÁGPOLITIKA	az a gazdaságpolitika, mely úgy gondolkozik, hogy a piacok mindent meg tudnak oldani állami beavatkozás nélkül
79.	RUGALMAS TERMELÉS	a termékváltásoknak a fogyasztói igényekhez való gyors és hatékony alakítása
80.	MARKETING	olyan vállalati tevékenység, ami a vevők, vagy felhasználók igényeinek kielégítése érdekében elemzi a piacot, meghatározza az eladni kívánt termékeket és szolgáltatásokat, megismerteti azokat a fogyasztókkal, kialakítja az árakat, megszervezi az értékesítést és befolyásolja a vásárlókat
81.	INNOVÁCIÓ	egy kreatív gondolatból kiinduló ötletmegvalósítás
82.	KÉMÉNYES IPAR	a TNC-k alapanyagot termelő iparága, mely a fejlődő országokban, nyersanyag és energia közelében található
83.	CSAVARHÚZÓ IPARÁG	a TNC-k részegységeket gyártó vállalatai, melyek az olcsó munkaerőre települtek
84.	SZABADKERESKEDELMI ÖVEZET	a kereskedelmi integráció azon típusa, ahol a szerződő országok nem alkalmaznak egymással szemben vámokat, kereskedelmi korlátozásokat
85.	MONETÁRIS VILÁGGAZDASÁG	a pénz és pénzforgalmazás részvétele a világgazdaságban
86.	PÉNZ	értékmérő eszköz, mely képes helyettesíteni az árucserét
87.	ÁRUPÉNZ	árura alapozott pénzrendszer <i>(kezdetben az áru volt maga a pénz)</i>
88.	KÉSZPÉNZ	bankjegyek és érmék összessége
89.	BANKSZÁMLAPÉNZ	láthatatlan, virtuális pénz
90.	VALUTA	egy idegen ország pénzneme
91.	VALUTAÁRFOLYAM	egy valutának egy másik valutához viszonyított értéke
92.	DEVIZA	minden, ami a nemzetközi pénzforgalomban fizetőeszközként szolgálhat <i>(valuta, hitellel, bankszámlapénz, utazási csekk stb.)</i>
93.	KONVERTIBILITÁS	egy valuta szabad átválthatósága
94.	ÉRTÉKPAPÍR	olyan speciális okiratok, melynek tulajdonosai pénzbeli követeléssel léphetnek fel az értékpapír kibocsájtójával szemben

FOGALMAK A VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK TÉMAKÖRBŐL

s.sz.	fogalom	meghatározás
95.	ÁLLAMPAPÍR	az állam által kibocsájtott értékpapír, melynek lejáratát követő, kamatokkal növelt visszafizetéséért az állam vállal garanciát
96.	KÖTVÉNY	egy vállalat által kibocsájtott értékpapír, melynek lejáratát követő, kamatokkal növelt visszafizetéséért a kibocsájtót terheli a felelősség
97.	RÉSZVÉNY	olyan értékpapír melynek megvásárlásával a vásárló a kibocsájtó cég résztulajdonosává válik
98.	BANK	olyan pénzügyi intézmény, amely pénz- és bizonyos értékpapírok forgalmazásával foglalkozik
99.	PÉNZPIAC	a pénzügyi rendszer azon intézményrendszere, mely a rövidlejáratú ügyleteket bonyolítja le (bankok)
100.	TŐKEPIAC	a pénzügyi rendszer azon intézményrendszere, mely a hosszú távú ügyleteket bonyolítja le (értéktőzsde)
101.	SZÁMLAVEZETÉS	a felesleges pénzek bankok által történő megőrzése
102.	BETÉT	a bankban elhelyezett pénz
103.	BETÉTI KAMAT	a betétek után a bank által fizetett kamat
104.	HITEL	kölcsön, melyet megszabott időre kamatostul vissza kell fizetni
105.	HITELNYÚJTÁS	a banki pénzvagyron egy részének befektetése, kölcsönbe adása
106.	HITELLEJÁRAT	a hitel visszafizetésére szabott idő (<i>van hosszú és rövidlejáratú hitel</i>)
107.	KAMAT	a hitel ára
108.	RÖGZÍTETT KAMAT	az a kamat, melynek mértéke nem változik a hitel lejártáig
109.	BRÓKER	tőzsdei kereskedő
110.	ÁRFOLYAM	a részvények pillanatnyi ára
111.	ÁRFOLYAMVÁLTOZÁS	részvények árának a tőzsdén történő állandóan változása
112.	TŐZSDE	az egyetlen hely a piacgazdaságban, ahol a termékek árát kizárólag a kereslet-kínálat viszonya határozza meg
113.	TŐZSDEINDEX	a részvények árfolyammutatója
114.	ÁRUTŐZSDE	olyan tőzsde, amely mezőgazdasági termények számára kínál piacot
115.	TŐKE	minden olyan felhalmozott érték, mely értéktöbblet létrehozására alkalmas (pl.: pénz, tudás stb.)
116.	PÉNZTŐKE	a pénz tőkévé válása, amikor befektetése pénztöbbletet eredményez

FOGALMAK A VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK TÉMAKÖRBŐL

s.sz.	fogalom	meghatározás
117.	MŰKÖDŐTŐKE	tőke, mely valamely vállalkozás működtetését végzi
118.	NEMZETKÖZI TŐKEÁRAMLÁS	a pénztőke átlépi az országhatárt
119.	ÉRTÉKPAPÍR-BEFEKTETÉS	vállalati részvények
120.	MŰKÖDŐTŐKE-BEFEKTETÉS	leányvállalat létrehozása
121.	BARNAMEZŐS BERUHÁZÁS	meglévő vállalat felvásárlása, modernizálása
122.	ZÖLDMEZŐS BERUHÁZÁS	teljesen új vállalat alapítása
123.	TERMELÉSKIHELYEZŐ TŐKEKIVITEL	a fejlett országok olyan jellegű tőkekivitele, melynek célja, az elavult technikák kihelyezése a fejlődő, de iparosodó országokba
124.	ADÓSSÁGVÁLSÁG	a pénzvilág válsága
125.	HITELKÉPESSÉG	hitelfelvétel esetén a hitel és kamatai visszafizetésének reális esélye
126.	KÜLSŐ ADÓSSÁGÁLLOMÁNY	az a hitelállomány, melyet egy ország egy másik országtól, vagy nemzetközi pénzintézetektől vett fel
127.	BELSŐ ADÓSSÁGÁLLOMÁNY	az a hitelállomány, melyet egy ország polgáraitól vett hitelbe (<i>kötvények</i>)
128.	ELADÓSODÁS	akkor következik be, ha az ország nem tudja törleszteni a hitelekkel kapcsolatos tartozásait
129.	PETRODOLLÁR	az a pénztöbblet, amelyhez az OPEC országok a olajáremelés révén jutottak
130.	ADÓSSÁGSPIRÁL	akkor indul be, amikor egy ország adósságának törlesztésére újabb, magasabb kamattartalmú hitel felvételére kényszerül
131.	ADÓSSÁGCSAPDA	amikor az adósság visszafizetése lehetetlenné válik
132.	ÁTÜTEMEZÉS	az adósságállomány visszafizetési határidejének kitolása